

ЗЛОУПОТРЕБА ОПОЈНИХ ДРОГА У КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ СКАНДИНАВСКИХ ДРЖАВА

Анстракт

Злоупотреба опојних дрога и других психоактивних супстанци природног или синтетичког порекла представља стару, дуго познату негативну, социјално-патолошку појаву којом се не угрожава само здравље и живот људи, већ се угрожава и породица, ужа и шира друштвена заједница, те свакако и безбедност целе државе. Поред тога, често су са злоупотребом опојних дрога повезане и друге криминалне појаве, односно вршење других кривичних дела у оквиру једне државе, па чак и прекогранични криминал који с временом добија карактер организованог и транснационалног криминала. Сва национална кривична законодавства на бази међународноправних аката универзалног и регионалног карактера предвиђају једно или више кривичних дела злоупотребе опојних дрога и систем кривичних санкција за њихове учиниоце. У овом се раду управо разматрају позитивноправна решења злоупотребе опојних дрога у кривичном законодавству скандинавских држава.

Кључне речи: *опојне дроге, злоупотреба, кривично дело, закон, санкције, скандинавске државе.*

1. Увод

На бази међународних стандарда који су усвојени у оквиру и под окриљем Организације Уједињених нација сва национална законодавства познају више различитих облика и видова испољавања кривичних дела злоупотребе опојних дрога. Ради се о различитим делатностима неовлашћене производње, прераде, стављања у промет, као и на разне начине подстрекавања, организовања или омогућавања другим лицима да дођу у посед опојних дрога ради непосредног уношења у организам чиме се озбиљно угрожава њихово здравље, па и живот. Зависно од потреба сваке поједине

¹ Редовни професор, Правни факултет Универзитета у Нишу, e-mail: jovas@prafak.ni.ac.rs

државе, и разликују се кривична дела злоупотребе опојних дрога за чије учиниоце су прописане различите врсте и мере казни и других кривичних санкција. Слична је ситуација и са скандинавским (нордијским) државама као што су : Норвешка, Шведска и Финска.

Злоупотреба опојних дрога² представља озбиљан друштвени, међународни и национални правни, криминолошки и безбедносни проблем и тешку социјално-патолошку појаву. С обзиром да се ради о појави која не познаје границе између појединих држава, па ни између континената, међународна заједница је рано уочила овај проблем. Стога је у оквиру и под окриљем Организације Уједињених нација донето више међународних докумената који представљају систем међународних стандарда за ефикасну и квалитетну борбу са овим тешким друштвеним злом. То су³ :

- Јединствена конвенција о опојним дрогама из 1961. године,
- Конвенција о психотропним супстанцама из 1971. године и
- Конвенција о сузбијању незаконитог промета опојним дрогама из 1988. године.

На бази ових међународних докумената бројне државе, па тако и нордијске (скандинавске) државе као што су: Норвешка, Шведска и Финска су у свом националном (основном - кривичном или споредном – здравственом, медицинском) законодавству утврдиле систем кривичне одговорности и кажњивости за различите облике и видове кривичних дела злоупотребе опојних дрога.

2. Норвешка

У Краљевини Норвешкој је спречавање и сузбијање злоупотребе опојних дрога уређено са два законска текста који се међусобно допуњују. То су :

1. Општи Грађански Кривични законик Норвешке⁴ који је донет 22. маја 1902. године од када је више пута новелиран, при чему последњи пут 1. јула 2014. године. За кривична дела злоупотребе опојних дрога од значаја су две законске одредбе и то чл. 162. и 317. и

2. Закон о медицинским производима⁵ који је донет 4. децембра

² Д.Јовашевић, *Наркоманија као социјално-патолошка појава и њен криминогени значај*, магистарски рад, Правни факултет, Београд, 1985., 67-74.

³ Д.Јовашевић, *Међународно кривично право*, Ниш, 2010., 228-231.

⁴ The general Civil Penal code – Straffeloven, Act of 22. May 1902., No. 131., Norwegian Ministry of Justice, Oslo, 2014.

⁵ Lov om legemidler m.v. (legemiddeloven), Ministry of Justice, Oslo, 2014.

1992. године при чему је у примени новелирана верзија Закона из 2014. године. Овај Закон у одредбама чл. 22, 24. и 31. уређује област употребе и поседовања мањих количина опојних дрога.

Законом о медицинским производима је изричито прописано да Краљ на предлог надлежних медицинских органа одређује које се супстанце сматрају опојним дрогама (члан 22.). Њиме је инкриминисано поседовање и употреба мањих количина опојних дрога противно одредбама Закона. При томе сам Закон под појмом „поседовање“ подразумева привремено поседовање (државину, фактичку власт) у циљу коришћења одређене илегалне опојне дроге. Насупрот томе, појам „складиштење“ значи поседовање опојне дроге које траје краће или дуже време (члан 24.).

Такође, овај Закон прописује и казне за учиниоце кривичних дела неовлашћеног поседовања и употребе опојних дрога у мањим количинама. Њима се може изрећи новчана казна или казна затвора до шест месеци. Иста казна је прописана и за саучесништво у извршењу дела, као и за сам покушај дела, што значи да су они изједначени са свршеним делом у погледу кривичне одговорности учиниоца и његове кажњивости (члан 31.).

Основно кривично дело злоупотребе опојних дрога у норвешком кривичном праву је прописано чланом 162. Општег Грађанског Кривичног законика. Ово дело има више облика испољавања : основни, два тежа и један лакши облик.

Основни облик дела се састоји у незаконитој производњи, увозу, извозу, набављању, складиштењу, слању или преношењу супстанце која се сходно посебном медицинском закону, а по одлуци Краља, сматра опојном дрогом. За учиниоца овог дела је прописана алтернативно новчана казна или казна затвора до две године (став 1.)⁶.

Дело има два тежа, квалификована облика испољавања.

Први облик је тешко кривично дело злоупотребе опојних дрога. Приликом процене суда да ли је кривично дело у конкретном случају „тешко“ или не, посебно се узимају у обзир следеће околности: природа (врста) супстанце која представља предмет радње извршења, количина (квантитет) супстанце и природа самог дела (начин предузимања радње - да ли је радња предузета систематски, обим последице – да ли је радња предузета према групи (више) лица, својство пасивног субјекта - посебно угрожена лица : ученици, затвореници у затворима и штићеници установама социјалне заштите). За ово дело је прописана казна затвора до десет година (став 2.).

⁶ N.Bishop, *Crime and crime control in Scandinavia*, Oslo, 1998., 217-231; K.Ingvaldsen, V.Ludgren, *Organized crime : norms, markets, regulation and research*, Oslo, 2009., 423-431.

Најтежи облик дела (став 3.) за који је прописана казна затвора од три до петнаест година постоји уколико је предмет радње извршења “’веома велика количина” опојних дрога. Када постоји “’веома велика количина” опојне дроге у конкретном случају представља фактичко питање које суд решава на бази објективних и субјективних околности учињеног дела и личности учиниоца. Уколико су при предузимању радње извршења овог облика дела постојале посебно отежавајуће околности, тада се учиниоцу може изрећи казна затвора до двадесет једне године.

Лакши, привилеговани облик дела из става 4. члана 162. Законика постоји ако је радња извршења предузета из нехата. Нехат, као блажи облик кривице учиниоца представља привилегујућу околност за коју је прописана алтернативно новчана казна или казна затвора до две године (став 4.).

Изричито је прописано да и саучесништво у извршењу овог дела, као и подстрекавање на његово извршење подлеже кривичној одговорности и кажњавању као и непосредног извршиоца дела (став 5.). Уз казну затвора се у овом случају може изрећи као споредна - новчана казна (став 6.)⁷.

Друго кривично дело злоупотребе опојних дрога је прописано чланом 317. Општег Грађанског Кривичног законика⁸. И ово дело има више облика испољавања : основни, два тежа и један лакши облик.

Основно дело (став 1.) се састоји у набављању или примању за себе или друго лице било којег прихода стеченог кривичним делом злоупотребе опојних дрога из члана 162. Но, као радња извршења овог дела је предвиђено и саучесништво у облику помагања или подстицања (подстрекавања) другог лица на обезбеђивање ове врсте прихода. Ово је, заправо, секундарно кривично дело код кога објект (предмет) радње извршења није супстанца која је проглашена за опојну дрогу, већ је то приход који је остварен противзаконитим делатностима у вези и поводом опојних дрога. За ово дело је прописана алтернативно новчана казна или казна затвора до три године. При томе је сам Законик изричито одредио да се под помагањем и подстицањем сматрају следеће радње : прикупљање, чување, прикривање, транспорт, слање, пренос, претварање, одлагање, залагање, задуживање или инвестирање прихода. Такође, са приходом у смислу овог кривичног дела сматрају се и средства, потраживања или услуге које се добијају као замена (еквивалент) за приход стечен кривичним делима у вези са опојним дрогама.

Дело има два тежа, квалификована облика испољавања.

⁷ J.Andenaes, T.Ogle, *The general part of the Criminal law in Norway*, Rothamn, 1865., 289-197.

⁸ J.Andens, *Das Norwegische Strafrecht*, Berlin, 1962., 317-324.

Први тежи облик дела за који је прописана казна затвора до шест година постоји ако се ради о “тешком” кривичном делу. При процени суда да ли је реч о таквом делу у конкретном случају се посебно узимају у обзир следеће околности : природа кривичног дела, врста и природа опојне дроге од које је приход прибављен, начин на који је учинилац дела дошао до незаконитог прихода, вредност (висина) прихода, као и да ли се учинилац “редовно” у виду заната бави вршењем овог кривичног дела (став 2.).

Најтежи облик дела (став 3.) за који је прописана казна затвора до двадесетједне године постоји ако је предмет радње извршења приход који је стечен вршењем кривичног дела злоупотребе опојних дрога под “посебно отежавајућим” околностима. Када постоје “посебно отежавајуће” околности објективног и субјективног карактера представља фактичко питање које суд решава у сваком конкретном случају.

Лакши облик дела који привилегује облик кривице учиниоца постоји ако је радња извршења предузета из нехата. За учиниоца овог дела је прописана алтернативно новчана казна или казна затвора до две године (став 4.).

Но, Законик је изричито предвидео могућност ослобођења од казне учиниоца овог дела (став 5.) ако се ради о приходима које је учинилац прибавио на следеће начине : а) на основу законског издржавања за себе или друга лица и б) у виду нормалног плаћања за обичну робу широке потрошње, предмете за свакодневну употребу или услуге.

3. Шведска

И Краљевина Шведска има разуђен систем правних прописа који уређују област злоупотребе опојних дрога. Три су закона од значаја за посматрану тему :

1. Кривични законик (који је посредног, допунског карактера),
2. Кривични закон о опојним дрогама и
3. Закон о санкцијама за кријумчарење робе.

Кривичним законом о опојним дрогама⁹ који је донет 8. марта 1968. године са изменама и допунама Законом број (2006:46) прописана су кривична дела која се састоје у различитим противправним делатностима злоупотребе опојних дрога и то у параграфима 1, 2, 3, 3-а, 3-б, 4, 5, 6, 7, 8. и 9.

⁹ Narkotikastrafflag (1968:64), Andrad : t.o.m. SFS 2006:46.

Кривични законик из 1962. године са изменама и допунама до 2010. године¹⁰ се примењује супсидијарно (поглавље 23.) при кажњавању за покушај, припремање и саучесништво у извршењу кривичних дела из параграфа 4, 5. и 6. Кривичног закона о опојним дрогама.

И коначно, Закон о санкцијама за кријумчарење робе¹¹ прописује одговорност и кажњивост за кривично дело које се састоји у : а) противзаконитом увозу и извозу опојних дрога и б) противзаконитом бављењу недозвољеним радњама са опојним дрогама сагласно параграфу 1. Кривичног закона о опојним дрогама који је и основни шведски правни акт у супротстављању различитим облицима и видовима злоупотребе опојних дрога.

Прво кривично дело из параграфа 1. став 1. Кривичног закона о опојним дрогама чини лице које са умишљајем предузме неку од алтернативно предвиђених радњи¹²:

- 1) преноси опојну дрогу,
- 2) припрема опојну дрогу намењену за противправно коришћење,
- 3) набавља опојну дрогу у циљу снабдевања других лица,
- 4) набавља, прерађује, пакује, превози, складишти или предузима друге радње у вези са опојном дрогом које нису намењене за његову личну употребу,
- 5) нуди опојну дрогу на продају, складишти или наплаћује опојну дрогу, врши посредовање између продавца и купца или предузима друге сличне радње у циљу промовисања трговине опојним дрогама и
- 6) поседује, користи или предузима другу недозвољену радњу са опојном дрогом.

За ово је дело прописана казна затвора до три године.

Казна за противзаконит увоз и извоз опојних дрога и незаконито бављење делатностима у вези са опојним дрогама прописана је у Закону о санкцијама за кријумчарење робе. Сагласно овим законским решењима учиниоцу дела се, поред казне затвора, може изрећи и новчана казна, а ако се ради о делу "тешког кријумчарења" тада је прописана казна затвора од шест месеци до шест година (параграф 1. став 2.).

Поред основног, ово дело има и лакши и тежи облик испољавања.

Лакши облик дела за који је прописана новчана казна или казна затвора до шест месеци (параграф 2.) постоји ако је радња извршења

¹⁰ Brottbalk (1962:700), Andrad : t.o.m. SFS 2014:615.

¹¹ Lag (2000:1225) om straf for smuggling, Andrad : t.o.m. SFS 2014:677.

¹² Act on penal law on Narcotics 1968:64.

основног дела предузета под олакшавајућим околностима које зависе од : а) врсте и количине опојне дроге и б) других околности које се сматрају лаким.

Тежи, квалификовани облик дела из параграфа 3. за који је предвиђена казна затвора од две до десет година постоји ако је радња извршења основног дела предузета : а) у великим размерама, б) професионално, в) у односу на нарочито велике количине опојних дрога и г) на нарочито опасан или безобзиран начин.

Следеће кривично дело из параграфа 3а. за које је прописана новчана казна или казна затвора до једне године постоји ако је радња извршења основног дела злоупотребе опојних дрога (из параграфа 1.) предузета са нехатом као обликом кривице учиниоца. У "лакшим" случајевима испољавања овог облика дела, Закон чак прописује могућност ослобођења од казне учиниоца¹³.

У одредби параграфа 3б. став 1. Закона предвиђено је кривично дело које се састоји у умишљајном предузимању противзаконитих делатности са прекурсорима. Ово дело за које је прописана казна затвора до две године постоји када учинилац :

1) преноси, производи, набавља на било који начин, прерађује, пакује или транспортује прекурсоре који су намењени за противзакониту производњу опојних дрога или

2) задржава, поседује, или предузима другу противзакониту делатност са прекурсорима.

Лакши облик овог дела постоји ако се предузета радња извршења с обзиром на врсту и количину опојне дроге, као и на друге околности сматра лаком. Одређивање "лаког" карактера кривичног дела представља фактичко питање које суд решава у сваком конкретном случају. За ово је дело прописана новчана казна или казна затвора до шест месеци (став 2.).

У ставу 3. параграфа 3б. Закона предвиђен је тежи облик дела за који је прописана казна затвора од шест месеци до шест година. Када постоји "теже" дело, такође је фактичко питање које суд решава на бази објективних и субјективних околности у свакој конкретној ситуацији узимајући посебно у обзир да ли је дело учињено : а) у великим размерама, б) професионално, в) у циљу производње великих количина опојних дрога и г) на нарочито опасан или безобзиран начин¹⁴.

За покушај или припремање основног или тешког кривичног дела у вези са опојним дрогама, као и за удруживање ради вршења овог кривичног дела учинилац се кажњава у складу са одредбама

¹³ S.Wennberg, M.Bogdan, *Criminal law, Swedish law in new millenium*, Stockholm, 2000., 155-174.

¹⁴ Strahl – Olivecrona, *A kuella Sporsmal*, Svensk Juristtdning, 1999., 196-201.

поглавља 23. Кривичног законика (параграф 4. став 1.) где су стадијуми у извршењу дела или саучесништво добили карактер самосталне радње извршења¹⁵.

Законом је изричито предвиђено да се учиниоцу наведених кривичних дела, поред казне, обавезно изричу и следеће кривичноправне мере : 1) одузимање предмета извршења дела - опојне дроге, односно прекурсора, осим уколико то није очигледно неосновано, 2) одузимање имовинске користи која је стечена кривичним делом, осим уколико то није очигледно неосновано и 3) одузимање имовинске користи коју је учинилац добио као накнаду за трошкове у вези са извршеним кривичним делом или друге вредности коју је преузео (параграф 6. став 1.)¹⁶.

Поред тога, од учиниоца се одузима и друга имовина која је послужила као помоћно средство приликом извршења кривичног дела : а) ако је то неопходно у циљу спречавања даљег вршења ових дела или б) ако постоје други посебни разлози. Такође се одузима и имовина која је намењена да се користи као помоћно средство за извршење, покушај или припремање кривичног дела злоупотребе опојних дрога (став 2.). У овом случају се имовина одузима сходно одредбама о одузимању имовине у Законику о судском поступку (параграф 7.).

Од учиниоца кривичног дела се одузимају и : а) шприцеви или игле као прибор који се може користити за убризгавање опоне дроге у тело и б) други предмети који су погодни за употребу опојне дроге или предузимање друге радње са опојном дрогом, без обзира коме припадају, осим уколико то није очигледно неосновано (став 3.)¹⁷.

4. Финска

Кривични закон¹⁸ Републике Финске из 1889. године са изменама до 2012. године у поглављу педесет које носи назив : „Кривична дела везана за опојне дроге“ предвиђа више кривичних дела злоупотребе опојних дрога. То су :

- 1) кривична дела везана за опојне дроге (члан 1.),
- 2) тешка кривична дела везана за опојне дроге (члан 2.),
- 3) неовлашћено коришћење опојних дрога (члан 2–а.),

¹⁵ Н.Ф.Кузњецова, С.С.Бељајева, *Уголовниј кодекс Швеции*, Санкт Петербург, 2001., 191-196.

¹⁶ S. Stromhalm, *An Introduction to Swedish law*, New York, 1981., 218-221.

¹⁷ N.Jareborg, *Scandinavian studies in law*, Uppsala, 1987., 159-174.

¹⁸ The Criminal Code of Finland – Rikoslaki (39/1889, amendments up to 927/2012 included), Ministry of justice, Helsinki, 2014.

- 4) припремање кривичног дела везаног за опојне дроге (члан 3.),
- 5) подстицање на извршење кривичних дела везаних за опојне дроге (члан 4.),
- 6) подстицање на извршење тешких кривичних дела везаних за опојне дроге (члан 4–а.) и
- 7) корпоративна кривична одговорност (члан 8.)¹⁹.

За разлику од претходних скандинавских закона који се баве кривичноправним третманом злоупотребе опојних дрога, фински законодавац је ова кривична дела предвидео искључиво и једино у Кривичном закону и то као “именована” кривична дела.

Кривична дела везана за опојне дроге из члана 1. КЗ постоје ако лице неовлашћено:

- 1) производи или покуша да произведе опојну супстанцу или узгаја или покуша да узгаја биљку коке, кат (*Catha edulis*) или *psilosybe* печурке,
- 2) узгаја или покуша да узгаја опијумски мак, конопљу или кактус биљке које садрже мескалин у сврху употребе као опојне супстанце или сировине у циљу употребе у производњи или индустријској преради опојних супстанци,
- 3) увози, покуша да увезе, извезе, покуша да извезе, преноси, наложи пренос или покуша пренос опојне супстанце,
- 4) продаје, набавља, испоручује или на други начин ставља у промет или покуша да стави у промет опојну супстанцу или
- 5) поседује или покуша да набави опојну супстанцу.

За ова кривична дела прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора до две године.

У члану 2. КЗ предвиђена су тешка кривична дела везана за опојне дроге (члан 2.) за која је прописана казна затвора од једне до десет година. Ова дела постоје у следећим случајевима²⁰:

- 1) ако је предмет кривичног дела “веома опасна” опојна супстанца или “већа количина” опојних супстанци,
- 2) ако се радња предузима у намери остварења “знатне” финансијске користи,

¹⁹ I. Anttila, *A new trend in criminal law in Finland, Criminology between the rules and the outlaws*, Helsinki, 2014., 378-382.

²⁰ C.W.G. Jasperse, K.A. Leeuwen Burow, L.G. Toornvliet, *The Criminal law in Finland*, Kluwer, 1976., 144-152.

- 3) ако учинилац делује као члан групе организоване у циљу даљег извршења оваквих дела и
- 4) ако се опојна супстанца дистрибуира малолетницима или на безобзиран начин.

Кривично дело из члана 2а.КЗ “неовлашћено коришћење опојних дрога” постоји у случају неовлашћеног коришћења, поседовања или покушаја набављања за личну употребу мање количине опојних супстанци. За ово дело прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора до шест месеци.

У члану 3. КЗ предвиђено је кривично дело²¹ “припремање извршења кривичног дела везаног за опојне дроге”. Оно дело се састоји у производњи, увозу, набављању или примању средстава, опреме или материјала који је погодан за извршење кривичног дела везаног за опојне дроге. Овде је предмет радње извршења не опојна супстанца, већ предмети који су намењени за њену производњу чиме су припремне радње добиле карактер самосталне радње извршења. За ово дело је прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора до две године. Према изричитој законској одредби, и покушај овог дела је такође кажњив (став 2.).

“Подстицање на вршење кривичних дела везаних за опојне дроге” из члана 4. КЗ се састоји у производњи, превозу или предаји средстава, опреме или материјала другоме лицу у намери неовлашћене производње, узгајања, увоза или извоза опојних супстанци²². Но, ово дело постоји и ако учинилац позајмљивањем средстава или на други начин финансирањем подстиче или припрема извршење кривичног дела које је везано за опојне дроге. За ово дело је прописана алтернативно новчана казна или казна затвора до две године. Сам је Законик одредио да се и покушај предузимања неке од алтернативно наведених радњи кажњава као свршено дело.

У члану 4а. КЗ је предвиђено такође саучесништво као облик непосредног извршења кривичног дела. Ради се о кривичном делу “подстицање на извршење тешких кривичних дела везаних за опојне дроге”²³. Оно постоји ако се предузима радња извршења : а) од стране лица које делује као члан криминалне групе која је организована управо ради вршења кривичних дела везаних за опојне дроге, б) у односу на средства, залихе или супстанце које су намењене за производњу, узгој, увоз или извоз “веома опасне” опојне дроге или “велике количине” опојних дрога и в) у односу на велику финансијску корист

²¹ M. Joutsen, *The Criminal law in Finland*, Helsinki, 1979., 69-71.

²² J.Forsmann, *Le Grand duche de Finlande*, Helsinki, 2008., 217-221.

²³ M.O'Kane, J.Nakhwal, *Criminal Cartels, Law and Practice*, Helsinki, 2013., 189-194.

као надокнаду за подстицање на извршење тешких кривичних дела везаних за опојне дроге или услед таквог подстицања. За ово дело је прописана казна затвора од четири месеца до шест година, при чему је и сам покушај дела кажњив према изричитој законској одредби.

Поред законом прописане казне, учиниоцу кривичних дела злоупотребе опојних дрога у Финској се обавезно изриче и мера одузимања средстава, залиха или супстанци које су коришћене за извршење дела, као и финансијских средстава прибављених на овај начин (члан 6. КЗ).

Законодавац је изричито предвидео у члану 7. КЗ и могућност одустанка од оптужбе и изрицања казне учиниоцу наведених кривичних дела ако се процени на основу свих околности конкретног случаја да се ради о "ситном" делу, узимајући у обзир количину и врсту опојне супстанце, ситуацију у којој је супстанца коришћена и друге околности. На исти начин се може поступити и ако је учинилац дела затражио медицинску помоћ у смислу лечења од зависности од опојних дрога које је одобрено од стране Министарства за социјална питања и здравство.

И на крају фински законодавац је у члану 8. КЗ изричито предвидео корпоративну кривичну одговорност – одговорност правног лица за извршење, припремање или покушај извршења било ког кривичног дела злоупотребе опојних дрога, што представља специфично решење у савременом кривичном законодавству.

5. Закључак

На бази релевантних универзалних међународних стандарда који су донети у оквиру и под окриљем Организације Уједињених нација, и позитивно кривично законодавство скандинавских држава (Норвешке, Шведске и Финске) познаје више кривичних дела којима се на адекватан начин – системом казни (казна затвора и новчана казна) и других имовинских кривичноправних мера (одузимање предмета, одузимање имовинске користи и др.) покушава ефикасно сузбијање различитих облика и видова противправних делатности у вези и поводом опојних дрога. У том циљу присутна су два решења : а) када су кривична дела злоупотребе опојних дрога прописана истовремено у основном кривичном, али и у споредном (здравственом, медицинском) законодавству као што је случај у Норвешкој и Шведској и б) када су кривична дела злоупотребе опојних дрога предвиђена искључиво у Кривичном закону (Финска).

При томе су законодавци Норвешке и Шведске изричито предвидели и различите облике саучесништва као што су подстрекавање,

помагање или злочиначко удруживање у саставу групе као самосталне радње извршења и то квалификованих облика дела.

И припремне радње (Шведска и Финска) су на одређени начин добиле карактер самосталне инкриминације прописивањем њихове кажњивости, док је покушај ових дела кажњив у свим анализираним законодавствима. Нека законодавства (Норвешка и Финска) кажњавају и само коришћење опојних дрога у мањим количинама.

Специфично је решење у Норвешкој која као привилеговани облик ових кривичних дела предвиђа и нехатно предузимање радње извршења (где нехат као блажи облик кривице представља привилегујућу околност).

И коначно, Финска познаје специфичност у инкриминацији кривичних дела злоупотребе опојних дрога када изричито прописује корпоративну кривичну одговорност – одговорност правних лица за предузимање противправних радњи у вези и поводом опојних дрога.

Све те инкриминације, као и квалитетно, ефикасно и законито примењивање свих прописа у вези са узгојем, производњом, продајом, увозом или извозом, као и самим поседовањем опојних дрога треба да представљају ефикасан оквир којим се скандинавске државе покушавају ефикасно, законито и квалитетно супротставити противправним активностима у вези са злоупотребом опојних дрога и на тај начин смањити разорно дејство опојних дрога на људски организам.

Prof. Dragan Jovašević, Ph.D

Full Professor

Faculty of Law at the University of Niš

THE DRUGS ABUSE IN THE SCANDINAVIAN CRIMINAL LAW

Summary

The abuse of narcotic drugs and other psychoactive substances of natural or synthetic origin is an old, long known negative, socio-pathological phenomenon which endangers the health and life of people, but it also endangers the family, the narrower and wider community, and

certainly the safety of a whole state. In addition, the abuse of narcotic drugs often involves other crime-related phenomena, i.e. other criminal acts within a state, and even cross-border crime, which eventually gets organized and transnational character. Every national criminal legislation based on international acts of universal and regional character, foresees one or more criminal offenses of drugs abuse and system of criminal sanctions for their perpetrators. In this paper, author has discussed some positive criminal law solutions of drugs abuse in the criminal law in Scandinavian states.

Key words : narcotic drugs, abuse, criminal offense, code, sanctions, Scandinavian states